

BORONKAI IVÁN–SZOVÁK KORNÉL

Pótlások a Magyarországi Középkori Latinság Szótárához

(1. közlemény)

A Magyarországi Középkori Latinság Szótára (Lexicon Latinitatis Medii Aevi Hungariae) I. kötetének 1. füzeté 1987-ben jelent meg, s az 'a, ab, abs' praepositiótól 'aeternaliter'-ig tartalmaz szócikkeket; a 2. füzet ('aeternaliter'-'assignatio') 1988-ban, a 3. füzet ('assignatio'-'byzantius') 1989-ben, a II. kötet 1. füzeté ('caballa'-'cliciarius') 1991-ben hagyta el a nyomdát. Az idők során azonban gyarapodott cédulaállományunk, gazdagodtunk tapasztalatokban, és a szakma művelői is véleményt nyilvánítottak munkánkról. (Ezek sorából is kiemeljük Solymosi László alapos recenzióját: Levéltári Szemle 1990/3. sz. 81–88. old.) Mindez arra ösztönzött bennünket, hogy elfogadva az Aetas szekesztőségének ajánlatát, időről időre pótlásokat tegyünk közzé a szótár megjelent füzetéhez. Jelen közleményünk az I/1-es füzet anyagának kiegészítését és korrekcióját célozza.

Az adatok közlésének formája megegyezik szótárunkéval. Az esetek nagy részében a meglévő szócikkeket bővítjük. Ilyenkor csak azt a jelentéskategóriát tüntetjük fel, amelyikbe az adat beletartozik. Az eddigiekhez képest új szó, jelentés stb. közlését pedig csillag (*) előzi meg; a jelentést csak az esetben adjuk meg magyarul, ha az a szótárhoz képest többletet tartalmaz. Az idézetek forrásait azzal a rövidítéssel jelöljük, amellyel a szótárban is; a rövidítések feloldásához az I/1-es füzet XXIV–LVIII. és a II/1-es füzet V–VIII. oldalán található jegyzékek nyújtnak segítséget.

*1 a *prima littera alphabeti, qua primus in ordine locus designatur – az ábécé első betűje, mely egy sorrend első helyére utal*: Sub littera A in bybliothecca cum renovacionibus et confirmacionibus tam papalium, quam regalium pri<v>ilegiorum depositum et consignatum: c. 1400 PRT II p.251.

1. **abdicō, -are** 1 **b orbare, privare**; refl.: *renuntiare*; spec.: *officio, iure*: Amici quidam consulebant, uti se imperio abdicaret (ἀπαλαγγῆναι τῆς ἀρχῆς): IAN. PANN. *Plut. dicta* p.37.

abduco, -ere, -duxi, -ductus *5 *amovere, remove* – *eltávolít, elvezet*: Quin, ... sceleste, statim abducis (οὐκ ἀπάξεις) e convivio mulierem?: IAN.PANN. *Plut. dicta* p.45. Cum ... homo inter abducendum (ἄγόμενος) commemoraret ducentibus (πρὸς τοὺς ἄγοντας) multos se dies arcum non exercuisse, ... audiens Alexander admiratus est: *Ibid.*

abicio, -ere, -ieci, -iectus 2 a *omittere, negligere, recusare sim.; personam; (uxorem) repudiare*: Quod illam personam ... adulterinis sibi amplexibus colligatam ... omnino abiectam in remotissimis regni sui ... finibus alicui, dum tamen catolico, matrimonialiter copularet (*sc. rex*): 1288/? Sz 1910 p.5.

abiectio, -onis f. *contemptio*: Beatus Franciscus fuit Christo in mundi abiectione et carnis cruciatione conformis in hac vita: *Chron.F.M.O.* p.218.

abiectivus *vide* abietinus

abiectus, -a, -um 2 a *despectus, humilis, vilis; de rebus*: Qui ... tempore vindemiarum ... decimas ... vinorum ... de viliori et abiecto et per torcular extracto, et non de bono in doleis extruso musto ipsorum plebanis *extradant*: 1435 Zimmermann, *Urkb.* IV p.562-563.

abies, -etis f. *(abyes, habies; *gen. sing.*: abiei) 1 ἐλάτη, *arbor altissima rectissimaque*: Limes venit ad quandam metam secus metam principalem erectam sub arborem (*sic*) abiei: 1256 *CD Croat.* V p.13. Limes pervenit ... ad arborem habietis cruce signatam: 1278 *Ibid.* VI p.274; *in eisdem litteris plerumque forma abies reperitur*. Mensurando versus possessionem Alberth septuaginta octo wlnas de silva abyetum a tribus arboribus signatis: 1352 Bártfai, *Széchényi* p.509. – *Nota*: Prope *f r u t i c e s* abietum sunt due mete, ... deinde circuit (*sc. limes*) *f r u t i c e s* abietum et descendit in vallem: 1262/1275 *Reg.Arp.* II/2–3 p.137.

abietinus, -a, -um *(abiectivus) *abiegnus, *ad abietem spectans – fenyő*: Quod ... cementum ... in eorum silvis abietinis seu saltuosis (*perperam*: *Szent-Ivány* p.59: silvis abiectivis et saltuosis) est crematum absque eorum omni scitu: 1479 *Dl* 63 342.

abigo, -ere, abegi, abactus *(*praes. perf.*: abig-) 1 a *animantia abducere; gener.*: Feci abigere nonnullos porcos de Polgarj versus Agriam, et illis, qui abigerunt, pro expensis den. XX *dedi*: *Bakócs-cod.* p.370. Feci abigere sexaginta porcos, ... et pro illis, qui abigerunt etc.: *Ibid.* p.413. Quod iidem iobagiones ... pecora et pecudes ipsorum ... per predictam possessionem ... ad silvam glandinosam ... frequentius abigissent et depulissent ibidem pascentes: 1504 *Podmaniczky oklt.* I p.428.

abinde adv. 1 *illinc, ab eo loco*: Quod ... ibi taliter sue probitatis exercuerint opera, quod abinde non sine magno rediere nostre celsitudinis honoris incremento: 1244 *Reg.Arp.* I p.229. Franco ... secus fluvium Ister ... civitatem amplissimam edificasse ... et tandem orientalium metu nationum abinde ad partes occidentales declinasse ... traditur: IOH.THURÓCZ 18 (p.18).

abintra adv. 1 (*simul etiam* 2): *ab interiore parte*: Emericus ... in huiusmodi castris nostri expugnatione adversus abintra repugnantes bellica certamina committendo ... nonnullos abintra pugnantes per crebros et assiduos suorum telorum ictus letaliter sauciavit: 1423 *Dl* 11 422. 2 *in interiore parte*: Unum cifum argenteum ab intra deauratum *abstulerunt*: 1434 *Zala oklt.* II p.483. Magistro paller (*i.e. magistro structorum*), qui ab intra et extra denuo ruinas construxit, ... *dedi* flor. XLII: *Bakócs-cod.* p.374.

*abintro adv. (ab intro) *intus, in parte interiore*: Signeta eorum propria ad presentem litteram ab intro *appresserunt*: 1421 *Mon.Budapest* III/2 p.59.

abinvicem adv. 1 *unus v. unum ab altero*: Naturae Christi ab invicem differunt (διαφέρουσιν ἀλλήλων): CERB. *Ioann.* 3 (p.12–13). Non ... ipsas (*sc. personas deitatis*) insertas et distantes ab invicem (ἀνεκφοιτήτους δὲ αὐτὸς

καὶ ἀδιαστάτους ἀλλήλων) et unitas et invicem inconfuse ingressas credimus: *Ibid.* 5 (p.14).

abitio, -onis f. *2 *fuga, discessus clandestinus – menekülés, szökés*: Unacum residuis bobus dicti Georgii ... per ipsum exponentem ab eodem Georgio ... propter clandestinam abicionem receptis (*superius*: qui ... ab eodem exponente furtim et clandestine ad bona dicti Michaelis Chaaky recessisset): 1510 *DI* 73 349.

1. abitus, -us m. *discessio, profectio*: Post Lodovici regis abitum Ioanna ... regno exacta nil ... aliud, quam ut in regiam potestatem restitueretur, curasse videbatur: BONF. II,10,276.

abiuro, -are *iuramento negare, repudiare*: Christi fide abiurata ad spurcissimam Machometi sectam defecisse .... dicitur: 1521 *Kolozsvár oklt.* p.357.

ablego, -are **removeere; rem – eltávolít; dolgot*: Impedimenta omnia edixit ablegari (ἀποπέμπειν) praeter ollam, veru et poculum fictile: IAN. PANN. *Plut. dicta* p.74.

abluo, -ere, -lui, -lutus *(*praes.perf.?*: abluebavit) 2 *a lavando purgare; proprie*: Si ... de Sanguine Christi super pallam ... ceciderit, pars, super quam cecidit, abluatur, et ablutio a sacerdote ... sumatur: *Syn.*1279. 102 (p.150). Blasnovi (*i.e. fatuo?*) a duabus camisiis, quas ... abluebavit, ... dedi IIII den. Ung.: 1500 *MTTXXVI* p.37.

ablutio, -onis f. *4 *eccl.*: *aqua, qua operimentum arae sim. Sanguine Christi fortuito conspersum ablutum est – a Szent Vér oltárábroszról stb. való eltávolítására szolgáló víz*: (*vide s.v. abluo, -ere*).

***abmedius, -a, -um** *dimidius, medius – fél*: Unum barile abmedium, quasi pondus de globis pixidiariis ferreis: 1489 *HtK I* p.496.

abnego, -are 2 *recusare, nolle reddere; *cum inf.*: Si eidem de aliquibus sedibus reddi *birsagia* (*i.e. multae*) abnegabuntur: 1466 *Stat. Transsylv.* p.4.

***abnocto, -are** (*ab aliquo loco*) *procul pernoctare – (valahonnan) távol éjszakázik*: Non me ... latet te praeter morem abnoctare (ἀπονυκτερεύω): IAN.PANN. *Plut. dicta* p.67.

aboleo, -ere, -olevi, -olitus *(*abholeo, aboluo*) 1 *a destruere, e medio tollere, revocare; proprie*: Quomodo ... metas terreas ... erectas et dispositas per iobagiones ipsorum ... distrahy et penitus aboluri fecissent: 1453 *Hédervár oklt.* I p.278–279. **c de vi diplomatum**: Exhibuit nobis privilegium ... regis ... non rasum, non cancellatum, non abolitum: 1272/1291 *Reg. Arp.* II/4 p.48.

1. abortivus, -a, -um **b ante tempus legitimum v. mortuus natus; de bestiis**: Quod ... equos equatiales ipsorum ... potentialiter depelli fecissent, ex quibus tandem propter malam conservationem et custodiam quedam ex ipsis equatibus poledros abortivos procreassent: 1384 *Sztáray oklt.* I p.470.

abrumpo, -ere, -rupi, -ruptus 1 **b rumpere, dissolvere, destruere; transl.**: Si ... diuturna exercitatione continentiae voluptatum et divinorum meditatione paulatim eam (*sc. mentem*) habitatione (*rectius*: habitu *v. habi-*

tudine) abrumpimus (τῆς τοιαύτης σχέσεως ἀπορρήξωμεν): CERB. *Max.* III,72.

abruptus, -a, -um 2 *more adverbii: 'ex abrupto' i. q. ex improviso, subito, *celeriter: Ex abrupto et celeriter opus dicti castris perficere: 1372 Sz 1900 p.610. Non statim et ex abrupto: 1463 Matth.epist. I p.138. *3 periculosus – kockázatos, veszélyes: In abruptis et ingentibus ausis factio dicebat opus esse (τῶν ... τολμημάτων τὰ παράβολα καὶ μεγάλα πράττειν ἔφη δεῖν), non consulto: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.82.*

absante et abstante vide obsto

abscondo, -ere, -di, -ditus v. -consus 1 *condere, reponere, celare, occultare: Si quis ... res aliquas celaverit et abscondi fecerit, de quibus contributio solvi deberet, ... auferantur: Constit.1522. 30. – *Refl.: Cum ... homines huc illuc de partibus illis se absconderent: ROGER. 34 (p.579). Abbas ... abscondit se in monasterio, ut audiret consilium: Chron.saec.XIV. (V) 116 (p.382). – *Transl.: Non absconditur (οὐ κρύπτεται) laetitia regis in successu, nec risus in lusu, nec humanitatis gratiaeve apparatus; formidolosa est latitatio: IAN.PANN. *Plut.negot.* p.28. – *Fere i. q. sepelire – eltemet: Quod ... nobilem dominam ... miserabili nece interim fecissent, ... funus seu corpus iamdicte domine <...> extra cimiterium in loco inepto et illicito abscondissent: 1376 Sztáray oklt. I p.432–433.*

absentia, -ae f. 1 *a actus non veniendi v. comparendi (fere de personis); gener.; *plur.: Deputentur aliqui a singulis capitulis, ... qui absentias et negligentias talium notent et scribant: Syn. 1279. 49 (p.104); cf. ibid. p. 103: quod praepositi, canonici, plebani ... horis canonicis ad minus matutinis, missae vel vespers intersint.*

abservo vide observo

absinthium, -i n. *(absinteum) *2 *herba v. potio amara – keserű növény (üröm stb.) v. azzal ízesített ital: Post festum Circumcisionis Domini remanserunt septem vasa vinorum et quattuor vascula vinorum cum absinteo: c.1520 DI 26 240.*

absolvo, -ere, -solvi, -solutus 1 *d solvere, liberare, expedire; a poena: Hunc ... absolvit (ἀπέλυσεν) tanquam naturali ebrietate et maledicentia debacchatum, illum autem interemit quasi malivolum et ... inimicum: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.38. *Ab officio: Frater Michael minister generalis per dominum papam ab officio absolvitur: Chron.F.M.O. p.222; sim. p.246.*

absque praep. **a. hoc, quod' i. q. praetermisso eo, quod – eltekintve attól, hogy: Commissarius pater ... bene stetit in medio inter patres et fratres, absque hoc, quod finaliter adhaerebat quorundam suggestionibus: Chron.F.M.O. p.293.*

abstaculum vide obstaculum

abstergeo, -ere, -tersi, -tersus 1 *tergendo auferre, purgare: Balneas interdixit; si qui perungerentur, eorum unumquemque se ipsum defricare, iumenta quippe, quae manibus carent, alio abstergente (ἑτέρου τρίψοντος) indigere: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.74–75.*

abstinacia vide obstinatio

abstineo, -ere, -tinui, -tentus 2 a *intrans.*: *cohiberi, se continere*; *cum abl.*: Epicudem ... pecunia data persuasit abstinere imperio (τῆς στρατηγίας ἀποστῆναι): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.51.

absum, abesse, afui 2 *deesse, non esse*; **cum enunt.*: Cum iam paululum abesset, quin fossa coiret (ἔτι δὲ μικρὸν ἀπολιπούσης τῆς τάφρου συνάψαι), in ipso interstitio aciem instruxit: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.60. – *Transl.?*: Unum quemque oportere maxime se ipsum vereri, neminem quippe a se ipso unquam abesse (ἑαυτοῦ ... χωρὶς εἶναι): *Ibid.* p.71.

absurdus, -a, -um a *indignus, pravus, indecorus*: Dicebat esse absurdos (ἀτόπους), qui suaderent hominem omnia pro gloria facientem et patientem amittere gloriae theatrum: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.40.

***abula, -ae f. v. abulum, -i n. (?)** *cibus (piscis?) quidam (?) – étel-(hal-)fële (?)*: Cursori ad Czybinium 200 den. Pro allecis 100 et 32 den. Pro abulis 33 den.: 1444 Fejérpataky, Szám. p.600.

abundanter adv. *copiose, large*: Adolente eo thura diis abundantius (ἀφειδῶς) et frequenter decerpente incensum Leonides ... inquit *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.43.

1. abunde adv. 1 *copiose, large*: Artaxerxes ... adire volentibus ... sui copiam abunde faciebat (ἑαυτὸν ἀνέδην παρῆχεν): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.35. Cum ... fictilia sibi aliquando vasa homo peregrinus attulisset fragilia sane et minuta, sed eleganter et abunde (περιττῶς) sculptionibus quibusdam et tornaturis elaborata: *Ibid.* p.35–36. Placentae locum relinquere admonebat, quod illi credentes et opperientes parcius esitabant, et ita omnibus fuit abunde (ἦρκεσεν): *Ibid.* p.41.

abundo, -are 1 *se diffundere, crescere*; *de personis: Quedam ... statuta ... iussit provulgari, ut terra malis hominibus, qui habundabant plurimum, expurgaretur: ROGER. 4 (p.555). 3 *copiosum, divitem esse (aliqua re)*: Philopoemeni ... pecunia minime abundantanti (οὐκ εὐποροῦντι) alludens dicebat *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.47.

abutor, -uti, -usus sum *male, iniuste uti (aliqua re)*: Filium ... flore aliquando corporis abusum (οὐκ εὖ κεχρημένον ἐφ' ὄρα τῷ σώματι): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.80. *Homine: Consulentes sibi crudeliter Atheniensibus abuti (πικρῶς χρῆσθαι) dicebat esse absurdos: *Ibid.* p.40. Consulebat ... potentes in rebus publicis sive probos, sive improbos in amicitiam allicientes, deinde his utendum, illis abutendum (χρῆσθαι ... ἀποχρῆσθαι): *Ibid.* p.41.

1. accedo, -ere, -cessi, -cessus *(*accidentes pro accedentes*: 1300 *Reg. Arp.* II/4 p.255) A 2 c *de mutatione loci; intentione v. colore speciali; iur.*: *locum mutare, *migrare*: Populi et alii, quicumque ad eandem villam accedere voluerint, ... debita domino suo solvere tenebuntur: 1275 Solymosi, *Hospes* p.68.

acceleratio, -onis f. 2 *festinatio*: Licet ... in tempore electionis nostrae in regem Hungariae propter eiusdem certis respectibus habitam accelerationem praesens non fuerit, tamen *etc.*: 1439/1456 Károly, *Fejér* III p.548.

1. accendo, -ere, -cendi, -census **1** a *incendere, inflammare; proprie; *in imag.*: Ut in aliis etiam ... fidelitatis igniculus accendatur: 1245/1251 CD Croat. IV p.272. **b** *transl. de affectibus*: Quae in vita ... vitiosa sunt, ... iis excitatur inimicus, ad ea omnes odiis accensi (οἱ μισοῦντες) provolant: IAN.PANN. *Plut.inim.* p.7. Sic fatus virtute viros accendit: TAUR. *Staur.* IV,111.

1. acceptatio, -onis f. ***5** *arbitrium, voluntas, studium (personarum)* – *tetszés, részrehajlás*: Vicarius plurima contra libertatem regulae inducens, etiam regale legibulum, filiae regis Belae in conventu Strigoniensi servatum, saecularibus pro sui acceptatione qualibuscunque personis dividebat: *Chron. F.M.O.* p.246.

accepto, -are **2** *recipere, admittere (personam)*: Acceptavi ad scitum nonnullorum dominorum de consulatu ad stipendium civitatis, videlicet ad duos menses Petrum Kyss, cui dedi flor<enos> 6, den<arium> 0. Item ... acceptatus est Iohannes de Kyssenyed in stipendiarium, percepit ad unum mensem flor<enos> 3, den<arium> 0: 1504 *Rechn.Hermannstadt* p.419. **3** *assumere (personam)*: Quicumque magistrorum iuvenem causa informacionis acceptaverit, talis iuvenis ad czecham florenum unum dare teneatur: 1479 *Kolozsvár oklt.* p.263. **7** *conari, incipere*: Si ... aliquis ex ipsis ... questionem aliquam movere acceptaverint (*sic*) super possessionibus supradictis, ... sine aliqua excusacione modis omnibus puniantur: 1269/1270 CD Croat. V p.518. Sicut hactenus nudius tertius miserabiliter et notorie in premissis contra ipsam Budensem ecclesiam per facti potenciam ... asseritur acceptatum esse: 1296 CD *Arp.cont.* V p.156.

accerso, -ere, -cersivi, -cersitus **1** *venire iubere, vocare, convocare; *alicunde*: Quorum (*sc. servorum*) uno peregri defuncto alium mercari nolens accersivit e Roma (ἀπὸ τῆς Ῥώμης μετεπέμψατο): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.74.

accidentalis, -e **2** *philos.: ad accidens spectans; *extra philosophiam: accedens, additicius – járulékos*: Quot bona fiunt in ordine toto vel religione, totiens gaudium accidentale crescit illius ordinis institutori, puta Beato Francisco de Ordine Minorum: PELB.TEM *Pom.sanct.hiem.* LXXVI,E.

1. accido, -ere, -cidi **1** a *evenire, contingere, fieri; gener.; cum acc. cum inf.*: Postea vero, quam accidit eum oppetere (Ἐπειδὴ συνέβη πεσεῖν αὐτόν): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.59. **3** *alicui obtingere, obvenire*: An quicquam ei triste accidisset (μή τι λυπηρὸν αὐτῷ συμπέπτωκεν): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.63.

accingo, -ere, -cixi, -cinctus **3** a *praeparare, instruere, armare; nominato fine; *cum inf.*: Prout ... comperimus, dominus Fredericus ... pro reformatione Imperii Italiam ingredi se potenter et instanter accingat (*sic*): 1237/XIX CD Slov. II p.16.

accio, -ire, -ivi, -itus *vocare, venire iubere*: Duces eorum acciri iussit (μετεπέμπετο) collaudandi gratia: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.46.

accipio, -ere, -cepi, -ceptus **3** **b** *excipere, admittere; transl.*: Dominus papa ... literas multum consolatorias et favorabiles misit Parisios capitulo generali, et hic Ordo ad pristinum amorem a domino papa est acceptus: *Chron.F.M.O.* p.221. **7** *occipere, incipere, *arripere*: Equites eodem mane ...

accepto itinere perrexerunt ... in villam Fisamond nuncupatam: 1452 Sz 1910 p.560.

accipiter, -tris m. *avis rapax a gener.:* Antiochus, cognomento Hierax, hoc est 'accipiter', bellum gerebat (Αντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς Ἱέραξ ἐπολέμει) super regno adversus fratrem Seleucum: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.49. **b venationem edocta:** Pro uno accipitre domino Ladislao de Tarkew solvimus den. 110. Item pro uno accipitre solvimus den. 200: 1428 Fejérpataky, *Szám.* p.267.

acclamo, -are 2 a clamare, vociferare; gener.: Tota Ungarica ... ingemiscit ecclesia, totus luget clerus, totus acclamat populus in ipsius regis persona consumptas inaniter omnes curas: 1288/? Sz 1910 p.2.

accola, -ae m. et f. 2 a incola, qui alicubi habitat; proprie: Quod servi vel quis ex ipsis et alias quipiam acolarum incolarumque sive forensium contra hoc fedus unionis ... infringere et se ... opponere ... niterentur: 1459 Székely oklt. V p.14.

accommodo, -are *(ad)commodo 1 adhibere, aptare, advertere aliquid alicui rei: Numquam quorundam somniis leviter aures adcommo-dandum: GER. p.25. **2 c collocare (in lemmate edito documenta ex fontibus allata omnino desiderantur):** Quomodo ipse quandam particulam terre ... populis et iobagionibus ... uti et perseminari anno in presenti contulisset et accommodasset: 1409 Sztáray oklt. II p.70. Quicquid alter alteri sine alicuius testimonio accommodaret: *Decr.* 1492. 37(4).

acrescentia, -ae f. incrementum: In augmentum et acrescentiam ac continuationem dicte artis barhanice volumus etc.: 1419 Wenzel, *Kassa* p.20.

acresco, -ere, -crevi, -cretus *(ac crescat: 1428 Dipl.Ráckeve p.5) 1 a augescere, corroborari, cumulari; proprie; *nota: de usura pecuniae: Iacobus ... obtinuit super ... Simonem ... XXXIII florenos auri pecunie capitalis, super quam XXVI libre denariorum parve monete pro usura inter Iudeos accreverunt: 1405 Zsigm.oklt. II,4213. **b transl.: in malam partem:** Quod amplius sua contumacia et rebellionis importuna presumcio in suum accresceret derogamen: 1330 CD And. II p.503.

*accumulata, -orum n. forsitan: augmentum v. proventus – növekmény v. hozam: Idem de accumulatis et apibus venditis eiusdem anni fl. XL minus d. X: 1523 CD Zichy XII p.425.

accumulo, -are A 2 b in cumulum redigere, coacervare; transl.: ita, ut aliquid maius v. plus fiat; addere, *cum 'super' (acc.): Ne ... usura super usuram acumuletur: 1378 Dl 42 081.

accurate adv. cum cura, diligenter: Instrumenta sua musica vehementius ad meliora convertunt chordas legendo et accuratius (ἀκριβέστερον) aptando ac personando: IAN.PANN. *Plut.inim.* p.8.

accuratus, -a, -um 1 curā praeditus, diligens: cf. Lexicon Latinitatis ... Hungariae I p.47 l.38–39^b.

accusatio, -onis f. actio accusandi, criminatio: Ut animi sui conceptum ... possit explicare pretendendo excusationem inique accusationis et infidelitatis: 1281/1324 Reg.Arp. II/2–3 p.278. Amici suggesserunt accusa-

tionem militum (τῶν στρατιωτῶν κατηγοροῦντες): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.44. Multi ministri variis accusationibus propositis contra generalem insurgunt: *Chron.F.M.O.* p.229.

accusator, -oris m. *(acusator) **b** *qui accusat, actor; iur.:* Prænominati accusatores impetierunt Albeum: *Reg.Var.* 321. Non possum et accusator (κατήγορος) esse, et iudex: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.74. Intelligitur ... accusator, qui coram praelato obligat se per testes ad probandum: *1499 Leges eccl.* III p.615.

accuso, -are **1 b** *criminari, incusare; iur.:* Cum ... legati Atheniensium utrosque accusarent (κατηγόρουν): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.63. – *Cum 'apud': cf. *Lexicon Latinitatis ... Hungariae I* p.36 l.18–19^b.

acephalus, -a, -um **ut subst.: acephalus, -i m.: qui praeest, praefectus – főnök, elöljáró:* Sed ... ne conventus noster interim acephalo careat, petita vestra fecimus, et fratrem Christophorum pro priore remisimus: *1489 Dipl. Sáros* p.530.

acer, acris, acre **2 a** **severus, constans, fortis, obstinatus – határozott, kemény, elszánt:* Ipse clamabat populum acri (ἀποτόμου) medico et grandi repurgamento indigere, quapropter non lenissimum quemque, sed indeprecabilem eligendum: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.71.

acerbe adv. *dure, crudeliter:* In campestri prelio bellica certamina alternatā vicissitudine diucius acerbissime agredientes ... nec mortis periculum formidavit: *1397/1406 Wenzel, Stibor* p.99. Catoni acerbius (πικρῶς) obiectanti, quod etc., ... respondit, etc.: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.79.

acerbitas, -atis f. ***3** *amaritudo, tristitia – keserűség, elkeseredés:* Ambo hec salutaria sunt, sed non ambo suavia; compassio enim acerbitatem habet, sola pietas consolacionem veram ... querit: IOH.VITĚZ *Or.* 7,60. Que *partes regni* similimodo, nisi prefatis inimicis ... obviam iremus, quod et facere ex acerbitate, quam ferimus, volumus, eandem oppressionem ... possint periclitari: *1454 CD patr.* VII p.472.

acerbus, -a, -um **1** *(de sapore) amarus – keserű:* Quicquid solo inest acerbi (δριμύ) ... totum eo derivatur: IAN.PANN. *Plut.inim.* p.20. **2 transl.:** *crudelis, atrox, durus:* Cotys ... erat naturā iracundus et acerbus (πικρῶς) delinquentium inter ministeria punitor: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.35. **Vide etiam vocem sequentem.*

acervus, -i m. *(acerbus) **1 c** *cumulus frugum sim.:* Quomodo ... nobilis domina ... ac ... filii ... tres boves ac unum acervum avene, centum capecias in se continentem, ... recipi fecissent: *1470 DI 64 434.* Item acervum frugis I. Item in monasterio de frugibus in metreta Albensi I. Item de farina similiter weka Albensi vel plus I: *1476 DI 45 673.* Item iterum eidem ecclesie lego acervum maiorem frugum in Bikai existentem: *1504 DI 46 697.*

acetosus, -a, -um *acidus, aceti saporem habens:* Sacerdos ... attendat, quod ... vinum non sit acetosum: *Syn.1279.* 100 (p.148).

***acheronticus, -a, -um** *infernus – alvilági, pokolbéli:* Dei Filius ... ex acheronticis tenebris animas erutas liberavit (cf. PRUD. *Cath.* 5,127): *1171 ÓMO* p.48.

acidus, -a, -um *(accidus) *saporem aceti habens: Terminus iuxta quendam fontem, aquam quasi acidam habentem, finitur: 1406 Zsigm.oklt. II,5013.*

acies, -ei f. *(acyes) **4** *extrema pars, finis v. angulus alicuius rei: Quod ... abhinc declinando versus partem orientalem in acie sive gyro ac circumferentia eiusdem montis et vinearum earundem modicum eundo, unam metam terream cursualem sub eisdem vineis fecissent: 1436/XV–XVI Dl 58 086.* **5** *c milit.: exercitus ad pugnam instructus v. pars eius: Rubinus ... in adversam aciem sub ipso castro lanceando intrepide letalia vulnera reportavit: 1280/1332 Reg.Arp. II/2–3 p.264.* Structa iam acie (παρατασσομέ-
νου δὲ τοῦ στρατεύματος) conspicatus militem amento iaculi digitos insertantem phalange extrusit velut inutilem: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.44.

aco, -onis m. **1** *mensura frumentaria seu vinaria: Quelibet mansio tenetur dare octo acones puri frumenti et quilibet aco continet quinque cubulos Syrmenses, dummodo fames valida non contingat: 1237/1385 CD Arp.cont. VII p.29.* Item concessimus, quod cum recto acone Sancti Georgii, qui tantummodo quinque quartalia vina contineat, iura montana, quod vulgariter 'pergereht' dicitur, solvere teneantur: 1278 Dl 998. Quod pro terragio ... de qualibet vinea integra ... duos acones vini cum recta (*sic*) et communi acone civium de Posenio ... solvere teneantur: 1325/1334 CD And. II p.191. Quod ... hospites ... tempore vindemiarum de qualibet una vinea integra quatuor akones, ... de quarta quidem parte vinee unum akonem vini cum akone, quo ibi communitas hominum utitur, et non alio aliquali ... solvere ... teneantur: 1326/1359 Juck, *Výsady* I p.108. Quod ... cives ... tempore vindemie unum akonem vini de qualibet integra vinea ... eidem ... dare tenerentur, ipsumque akonem, cum quo ipsum vinum dari debet, partes ... cum vero akone civitatis Poseniensis ... mensurare et signo eorum consignare tenebuntur: 1335 CD And. III p.135. Quod cum inter eos super indecenti maioritate urne seu akonis, qua ius montanum sive tarragium vinearum suarum in territoriis moncium ... per ipsos nobiles ab ipsis civibus ... recipi erat solitum, ... mota fuisset materia quescionis: 1337 DF 238 691. Hoc eciam adiecto, ut idem posteritatesque sui unam vel plures vineas in quocumque promontorio dicti oppidi nostri Galgoc maluerint, ad proventum sexdecim akonum patria lingua 'octali' vocatum se extendentes sibi ... emere possint: 1524 Dl 62 089; cf. *Lex.Hung.* p.707. **2** *tributi genus vini et frumenti: Ut de vineis ipsorum ... nullum debitum, scilicet nec acones, qui vulg<ari>ter chybriones dicuntur, vel aliquam aliam exaccionem ... <solvere teneantur>: 1291 Juck, *Výsady* I p.75. Ut pro modio alias ako ab antiquo ad cellaria nostra ... pro victu nostro consueto ex decimis nostris more aliarum villarum cum bladis amministrari consuetis non plus, quam quilibet ... hospitem, ... quatuor cubulos cum communi mensura solvere tenentur: *Váradi stat.* I,18 (p.46).*

acolythatus, -us m. *munus cerei deportandi ab acolytho actum – az akolitus feladatköve, gyertyatartás: Si ... dies solemnus aderit, et in tabula descriptus defecerit causa legitima cessante, per se vel saltem similem sui in dignitate, officio vel canonica constitutum in missa, epistola, evangelio chorando, ad mitram, crucem, baculum, turribulum, acolythatus vel aliud quodcun-

que officium descriptus si in missa defecerit, in decima parte floreni ... mulctetur: *Visit.Str.* p.69.

*aconalis, -e (akonalis) *ad tributum vini spectans, (vinum) pro tributo exactum – borkilenced gyanánt szedett:* Introitus vinorum in profesto Beati Michaelis: item vina de propria vinea XV. ... Item akonalia vina XXXVIII: *1520 Dl* 26 221.

acquiesco, -ere, -quievi, -quietus *(aequiessentes *pro* acquiescentes) **I** *cedere alicui (rei):* Nos ... ipsorum petitionibus legitimis aequiessentes ... privilegium ... fecimus ... rescribi: *1295 CD Arp.* p.162.

acquirō, -ere, -quisivi, -quisitus *(acquero; aequiro: XIV Dankó, *Hymn.* p.256) **I** *a comparare, aliqua re potiri; accipere; sibi:* Per quas sorores ad explendas voluntates meas totis mihi viribus assistentes acquirerem parentelas, ut efficere possem omne, quod *etc.*: *1288/? Sz* 1910 p.7. *Nota:* '*gratiam a.*' *i.q. veniam impetrare – kegyelmet kieszközöl:* Quod ... latrones ... proscriptos ... castellani ... usque acquirende gratie poterunt in ... castris ... retinere: *1435 DRH II* p.275. In casu, ... quo aliquis magistrorum ... contra formam ... nostri indulti quid attemptare praesumpserit, ... gratiam a nobis ... acquirere debeat: *Form.styli II,477* (p.447). '*Gratiam a.*' *i.q. favorem regis adipisci – a király kedvezését elnyeri:* Ut hoc exemplo fideles ad acquirende gratie cupiditatem multo fortius accendantur: *1270 Reg.Ar.* II/1 p.50. **4 b** *quaerere, ut aliquid fiat v. inveniatur; iur.: investigare veritatem:* Qui ... causam ipsorum nobis commiserant exsequendum, acquerendum et decernendum (*sic*): *1307–21 Reg.Slov.* I p.244.

acquisiticius, -a, -um *iur.: ad acquisitionem pertinens, acquisitus:* Quod ... idem ... equaciam ... aquisiticiam et emticiam, non patrimonio sibi relictam alegasset: *1343 CD And.* IV p.325. Quod ... possessiones ... tamquam eorum proprias inventicias et acquisiticias debeant habere: *1346 Sopron vm. tört.* I p.188. Nam quuartalitia (*sic*) non nisi de iuribus possessionariis acquisititiis solvuntur: *Tripart.* I,6(3).

acquisitio, -onis f. **I** *a actus, quo quis aliquid sibi comparat; *'a. minerarum' i.q. res metallica – bányászat:* Ut laborationes fodinarum et acquisitiones dictarum minerarum, auri scilicet et argenti ac alterius metalli in territoriis ... ipsorum ... eisdem ... committere dignaremur: *1379 Dl* 57 374. **I b** *iur.: de acquisitione possessionis:* Quod ... Nicolaus ... quandam possessionem ... ad ... patrem suum acquisitionis titulo pertinentem ... domine Margarethe ... confessus fuisset ... donasse: *1377 CD Croat.* IX p.167. Quod bonorum acquisitio radicem semper adeptionis et consecutionis eorundem ... respicit: *Tripart.* I,21(1). **4** *iur.: actio, petitio:* Litem ... suscitatum ... approbata et iusta acquisitione pro ipso monasterio ... duximus terminandum: *1206/1625 CD Slov.* I p.110. Si quid aquisicionis sew accionis adversus familiares ... habetis: *1460 Sopron tört.* I/5 p.17.

acriter adv. *(artius; acerime) *ardenter, graviter, vehementer:* In quibus diebus festis matutinorum aut aliarum synaxim (*recte:* synaxium) cantus et lectiones artius (*recte:* acrius; var.: protractius) solent extendi: *Leg.Gerh. maior* 2 (p.482). Alioquin improbos acerrime (πικρῶς) puniens solis grassatoribus parcebat: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.37. Quomodo ... Bartholomeus

... eandem ... dire et acerime verberasset: 1480 Balázs, *Heves* p.240. Familiares ... famulum meum ... dire et acriter verberaverunt: *Tripart.* II,82(11).

*acrus, -a, -um (*forsitan ex 'acer, acris, acre'*) 'lac acrum' i.q. lac concretum, ὄξύγαλα: Item lac acrum asp. 3: 1526 *Qu.Kronstadt* II p.12.

acticus, -a, -um **ut subst.: industria – igyekezet, törekvés, tevékenykedés*: Buzaldi stirps processit / de Orlemund, que actica / in militari practica / sepiissime expressit: *MÜGELN* 22 (p.251).

actio, -onis f. **1 b** *id, quod facitur*: Ne polluas carnem tuam in turpibus actionibus (πρόξεσι): *CERB. Max.* I,44. Si quosdam ... minus magnanimos incitare valeat ad insignia martialium actionum: *s.1293 CD Croat.* VII p.163. Actionum (τῶν ... πρόξεων) plurimae fortunam habent admixtam: *IAN.PANN. Plut.dicta* p.33. **1 c** *conversatio, vita*: Quorum plurimas ac nobilissimas sententias ... veluti regulas quasdam cotidianarum actionum habebis, et ad earum formam ... vives sapientius: *IAN.PANN. Plut.dicta* dedic. p.32. **2 b** *effectio, exsecutio, exercitatio; cum gen.*: Per huius cogitationes in divina caritate venit in gratiarum actione (εἰς τὴν θεῖαν ἀγάπην καὶ εὐχαριστίαν): *CERB. Max.* I,48. **3 iur.:** *quaestio, lis; *in imag. forsitan i.q. multa – bírság*: Quod ... Stephanus ... insuper tallias seu acciones multum graves ... crudeliter recepsit: *1307 Mon.Str.* II p.579.

actitata, -orum n. *iur.:* *species scriptorum ad actionem v. causam pertinentium*: Declaravimus ... visis actis et acticatis in causa huiusmodi factis et servatis de iure ... pertinere debere ipsam domum ad ... ecclesiam: *1384 CD Hung.adn.* III p.107.

actito, -are **aliquid deliberare, de aliqua re consilium habere*: Singulis actis actitatis, ruminatis, digestis et ad plenum calculatis ... ad ... sententiam definitivam duximus procedendum: *1465 TT* 1898 p.592.

activus, -a, -um **2 b** *in actione v. praxi positus; de arte*: Non sufficit activum argumentum (πρακτικὴ μέθοδος) ad perfecte liberandam mentem a vitiis: *CERB. Max.* II,5.

actor, -oris m. **4 a** *iur.:* *petitor, accusator*: Actor seu adversarius, qui citari fecit eosdem, a sua cadat penitus accione: *1288/1412 Mon.Str.* II p.235.

actoreus, -a, -um **(actorius) *ut subst. gener.:* 'gratiarum actoriae' i.q. litterae gratiarum actionem continentes – háladó v. köszönő levél: Ad pontificem Paulum Secundum gratiarum actorie, quod regi Hungarie conservationi intendat (*inscriptio epistulae regis in codice coevo*): *1465 Mátyás lev.* I p.88.

actum, -i et acta, -orum n. **2** *eventus*: Huius ... rei veritas ... plenius habetur in Italia in matrica sive in libro patrum cismontanorum, in quo solent acta capituli generalis annotari: *Chron.F.M.O.* p.292. **3** *scriptum officiale, litterae*: Ut in eisdem octavis partes ... cum eorum munimentis et actis ac processibus universis coram nobis compareant: *1465 TT* 1898 p.586. Ut ... ad causam ... cum omnibus et singulis suis actis, acticatis, litteris ... compareat: *Form.styli* II,442 (p.413).

actus, -us m. *(*plur.acc.*: actos) **1 b** *id, quod facitur*: Nostrorum fidelium gesta et actus virtuosos aequae mensura <...> ponderare: 1422/1425 Gyárfás, *Jászkunok* III p.572. Nisi ab istius modi actibus temperaris (ἐὼν μὴ παύση ταῦτα ποιῶν): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.37. *Ad Lexicon Latinitatis ... Hungariae I p.44 l.44–46^a, iur.*: 'a. *potentiarius*' i.q. *actio vi mediante facta* – *hatalmaskodás*: Contra quemlibet potentem internos insultantem et actus (*orig.*: actos) potentiarios exercentem ... insurgemus: 1386 DRH II p.151 *et passim*. **2 c** *in praesens*: Summus pontifex ... concessit, quod praedicatores verbi Dei, ... quando actu praedicant, ... possint officium divinum anticipare: *Chron.F.M.O.* p.287.

acuatio, -onis f. *actus acuendi*: Item ad acuationem vomerum d. III: 1474 DI 103 760.

acufex, -icis m. *confector acuum*: Cum ... Albertus ... coram hiis viris honorabilibus, domino Stephano cappellano (*sic*) suoque confessore, ... Petro acufice simul Stephano sartore, nostris concivibus constituit ... testamentum: 1397 DI 31 119.

acuo, -ere, acui, acutus **1 a** *acutum reddere; proprie*: Praecipit, uti quieto animo essent et acuerent gladios (ποιεῖν ὀξείας τὰς μάχαιρας): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.70.

acus, -us f. **instrumentum acutum, quo feminae crines v. vestes suas in nodum colligunt* – *haj- v. rubatú*: Unam tunicam ... muliebri more factam fl. III, ... acum unum argenteum nodosum den. XXV ... valentia ... abstulerunt: 1513 *Héderváry oklt.* II p.394. Quia ... Moyses ... unum acum gemmis adornatum ... eisdem remisisset: 1518 DI 82 499.

acutus, -a, -um **A 2 a** *acer, secandi acie instructus*: Quicumque ... vestrum acutiorem habuerit gladium (ὀξυτέρων ... τὴν μάχαιραν): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.50.

ad praep. acc. **IV 2 e** **'ad nihilum'* i.q. *nullo modo, nullum in modum* – *semennyire, semmilyen mértékben*: Ut talem ... lupum rapacem ... de ovili eiiceret, quia in eo salus discretionis defecit, et iam ad nihilum valet ultra, nisi ut foras mittatur: *Chron.F.M.O.* p.246.

adaequo, -are ***3** *comparare, conferre aliquid alicui* – *hasonlít vmít vmihez, összevet*: Leosthenes ... videns cunctos spe pulchra ad libertatis et principatus nomen erectos, verba illius adaequabat (ἀπέικαζε): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.56.

adamo, -are **1** *amare incipere, concupiscere*: Pythonem ab Evio tibi-cine adamatum (ἐρώμενον) dissuaviari contendebat Cassander: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.45.

addico, -ere, -dixi, -dictus **4 b** *se obligare, fidum esse*: Is adhuc adolescens Syllanis se partibus totum addixit (προσέθηκεν αὐτόν): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.77.

addisco, -ere, -didici *(addico) **1 a** *discere; strictius*: Olim puerulus ad addiscendas (*orig.*: addicendas) poeticas positus vanitates, quid sibi vellet fuisse nullisque nodis potuisse teneri Proteum, ... queritare solebam: 1288/? Sz 1910 p.2.

additamentum, -i n. *d *donum, munus, accessio – adomány, ajándék, hozzájárulás*: Atheniensibus ad quoddam sacrificium flagitantibus additamentum (ἐπιδόσεις), et caeteris concedentibus ipse ... inquit *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.55.

additio, -onis f. b *actus addendi, adiectio, additamentum; *de litteris i.q. actus aliquid ascribendi – hozzáírás*: Quia ... dicte restitutionis articulus extra terminum privilegii additione mutili per variationem manus scribentis et eciam per diversitatem atramenti non modicam fuerat annotatus: 1245 *CD Slov.* II p.143.

addo, -ere, -didi, -ditus *(ado) 1 a *adicere, adiungere, augere, in-super dare; gener.*: Artaxerxes ... regalius esse dicebat addere (προσθεῖναι) quam demere: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.34. 1 d *socium adiungere*: Quem Scipio Magnus bello adversus Antiochum fratri Lucio pro se legatum addidit (παρακατέστησεν): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.69. 1 e *transl.*: Cogita, ut talia ne adat (*sic*) malum ad malum: 1526 Szabó, *Ogy.* p.217.

adduco, -ere, -duxi, -ductus *(addici *pro* adduci; dixerunt *pro* adduxerunt) 1 b *ducere ad aliquem v. aliquid, secum ducere; de personis gener.*: Iussit ... coram omnes sisti, quibus adductis (ἄχθέντων) principem eorum percontatus est: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.50. 1 c *de captivis: trahere*: Praecipit amicam eius comprehendi et ad se clam deduci (ἄγαγεῖν), qua adducta (ἦχθη) ... inquit *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.67. Diaboli ministri ... sanctos minores extra civitatem ad rippam (*sic*) Danubii fluminis adduxerunt: *Chron.F.M.O.* p.236. 1 e *testes, arbitros sim. producere, statuere*: Civiles castris ... dixerunt (*recte*: adduxerunt) quosdam de genere suo, ... quibus idem ... asserentibus ... iudex ... iudicavit, quod homo duorum adductorum ferrum portare: *Reg.Var.* 79. Uxorem Pompeiam, quod ea <propter> Clodium male audierat, repudiavit, reo postea <prop>ter id ipsum Clodio testis adductus (μάρτυς εἰσαχθείς) nihil de uxo<r>e sinistri dixit: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.82. 2 a *de rebus: apportare, advehere, afferre; proprie*: Pulveres ab ipsa domina relicta huc ad nos addici (*sic*) facere debeas: 1487 *Sopron tört.* I/6 p.48.

adductio, -onis f. *(aduccio) 2 *instigatio, sollicitatio*: Quod ... in crastino Beati Dominici manu potenti cum suis amicis ex aduccionem ipsorum iterato ad domum ipsorum non venissent: 1307 *Reg.Slov.* I p.239.

1. **adeo adv.** 1 b *tam, tantopere, ita, in tantum; cum enunt. consec.*: T. Quintius hic statim ab initio clarus fuit adeo, ut (οὗτος ἦν εὐθὺς, ὥστε) ante tribunatum et praeturam et aedilitatem consul crearetur: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.68. Is cum exclamasset, ... adeo poenituit, ut (οὐτῷ μετενόησεν, ὥστε) die illa cibum non sumeret: *Ibid.* p.84.

2. **adeo, -ire, -ii, -itus** *(adiendo *pro* adeundo; adtheo; hadeo) 1 a *accedere, ire ad aliquam personam v. aliquem locum; gener.*: Adeuntes (προσῆσαν) amici suggesserunt accusationem militum: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.44. 1 b *comparere coram aliquo*: Quod ... vir nobilis nostram adhiens presenciam nobis ... supplicavit, quod *etc.*: 1273 *Haz.oklt.* p.67. Quod Michael ... nostram personaliter adiando presentiam ... curavit nobis significare, quod *etc.*: 1335 *Sztáray oklt.* I p.82. Huius frater Artaxerxes, cogno-

mento Memor adire volentibus (τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐαυτὸν) ... sui copiam abunde faciebat: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.35. **1 d** *hostiliter aggredi, invadere*: Cum ... noster ... inimicus ... fines regni ... potencialiter adhiisset: 1273/1279 *CD Arp.cont.* IV p.20. Cum exercitum nostrum ... movissemus contra regem Boemorum, ... qui confinia regni nostri hostilem adherat: 1287 *Reg.Arp.* II/2–3 p.375. Cum terram dicti ducis potencialiter adhiissemus: 1292 *CD Croat.* VII p.118. Quando Trussalchius Theotonicus monasterium ... potencialiter adherat: 1313 *CD And.* I p.296. **2 a** *convenire; gener.*: Cives civitatis Ragusii Forum Narenti hadire seu habitare volentes: 1366 *Dl* 35 875.

*adexeo, -ire, -ii, -itus (*forsitan mendum pro 'exeo'*) *exire, finire – befejeződik*: Datum Aurane ... die XXVI-a adexeunte Decembris: 1298 *CD Croat.* VII p.323.

adhaereo, -ere, -haesi, -haesus *(*adehero*) **2 a** *transl.*: *alicuius studiosum esse, alicui se dedere, fidelem esse, se adiungere, favere, auxiliari, comitari, servire sim.; personis*: Ut ... ceteri ... distant (*recte*: discant) ... suo naturali domino efficacius adhere: 1283/1375 *Reg.Arp.* II/2–3 p.326. Ut ceteri ... discant ... suo ... domino efficacius adhere: 1288 *CD Arp.cont.* IX p.465. Cum Argivi Thebanis adhaesissent (Ἐπεὶ δὲ Ἀργεῖοι μὲν ἐγένοντο σύμμαχοι Θηβαίων): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.63. **2 b** *rebus*: Commissarius ... bene steti in medio inter patres et fratres absque hoc, quod finaliter adhaerebat quorundam suggestionibus: *Chron.F.M.O.* p.293. **3 a** *adesse, comparere, interesse; de personis*: **in praesentia alicuius a.*: Ladislaus ... in nostram adherendo presenciam ... proposuerat, ... quod *etc.*: 1405/1406 *CD Zichy V* p.395. Quod ... Nicolaus ... nostri in presencia personaliter adherens ... proposuit, ... quod *etc.*: 1407 *Ibid.* p.491.

adhibeo, -ere, -hibui, -hibitus *(*adhibeatus pro adhibeatis*: 1505/? *Mon.Vespr.* IV p.155)

adhortatio, -onis f. *actus adhortandi, admonitio, incitatio*: Iulianus ... Vladislaum multis adhortationibus flexit, ut *etc.*: PETR.RANS. *Epit. Io.Corr.* 23.

adhortor, -ari *admonere, incitare*: Adhortante eum Nassica protinus conflagere (τοῦ Νασικᾶ παρακαλοῦντος αὐτὸν εὐθὺς ἐπιχειρεῖν) ... inquit *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.70.

adhuc *(*ad hoc*: 1353 *CD And.* VI p.107; *adhuc*: 1301 *CD Zichy I* p.104; *aduch*: 1234 *CD patr.* VIII p.30; *athuc*: 1299 *Teutsch, Urkb.* I p.216 *et Form.Styli* I,242 [p.148]; *haduc*: 1268 *CD Arp.cont.* III p.191 *et* 1331 *CD And.* II p.542) **1 a** *sensu temporalis; de praesente*: *usque nunc, etiam nunc*: Post pugnam Pharsalicam cum Pompeius profugisset, Nonius autem quidam dixisset adhuc (ἔτι) apud se aquilas septem esse: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.81. **1 c** *de futuro*: *porro, etiam in futuro*: Apprensam manu eius „Adhuc (ἔτι) mihi” inquit „es necessarius”, et retinuit hominem annum integrum: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.84.

adiaceo, -ere, -iacui **1 b** *iuxta v. prope iacere, situm esse, finitimum esse; cum praep.*: Cum ... terram undique circumcirca ipsam civitatem nostram adiacentem ... contulissemus ... fidelibus nostris: 1333/1470 *Csáky oklt.* p.65.

2. adicio, -ere, -ieci, -iectus **1 b addere, adiungere; de incorporabilibus:** Cum reversus e Laconia una cum collegis capitali iudicio reus ageretur, quia contra legem quaternos menses adiecisset (ἐπιβαλὼν) imperio: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.64. **3 dedere, subicere:** Ipse ... sese Alexandro ... dedidisset et potentatui praesesse iussit et regionem adiecit (προσέθηκε): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.46.

adigo, -ere, -egi, -actus **3 impellere, cogere:** Cum vidisset in somnis auream messem metere Mithridatem, ... Demetrio filio rem aperiens iureiurando adegit (ὄρκωσε) taciturnum: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.48.

adimo, -ere, -emi, -emptus *demere, auferre:* Censor ... adolescenti equum ademit (ἀφείλετο): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.74.

adimpleo, -ere, -evi, -etus **B 1 transl.:** *efficere, peragere, perficere, praestare sim.; gener.:* *dictum, officium, servitium, votum sim.:* Ego ... vestre serenitatis preceptum reverenter ... adimplere et exequi *cupivi:* 1280 CD *Arp.cont.* XII p.311. Quatenus ordinatio huiusmodi nobilium per te valent (*recte:* valeat · adimpleri: 1290 *Reg.Arp.* II/4 p.25. Ad omnia premissa ... efficienda et adimplenda nos sub fide et honore nostris ... obligatos fecimus: 1455 TT 1901 p.180. Vicarius ... eligitur frater Bartholomaeus, ... ut vicem praedecessoris adimpleat (*cf. inferius:* cuius vicem ... complevit frater Stephanus): *Chron.F.M.O.* p.251.

adinvenio, -ire, -inveni, -inventus **(adiu venit: 1526/XVII Komárom vm.okl. p.135)* **2 a excogitare, componere; in bonam partem; *cum inf.: Peritorum ea industria virorum litterarum patrocinio solidare, nec non perpetuare adinvenit res gestas: 1243/1692 CD *Arp.cont.* VII p.146. **2 b in malam partem:** Ut ... incole civitatis nostre Leuchoviensis ... cives nostros ... in ... eorum libertatibus ... diversis exquisitis et excogitatis et adinventis novitatibus ... multimode impedirent: 1434 Domanovszky, *Szep.* p.204. Quod ... Blasius ... ac Simon ... dictos exponentes quadam via adinventata mediante brevi evocatione in personalem presenciam regie maiestatis traxerint in causam: 1479 *Dl* 18 174. **Vide etiam* advenio.**

adinventio, -onis f. **A 1 b actus inveniendi (transl.); excogitatio, inventio; in malam partem:** Quod rex ... abiectis omnino paganicarum adinventionum sacrilegis ... ritibus in catolici habitus honestate reformare incontinenti debeat se: 1288/? Sz 1910 p.4.

adipiscor, adipisci, adeptus sum **(adhipiscor)* **a accipere, nancisci, potiri sim.; bona, possessionem sim.: Cum Siciliae adipiscendae spe frustratus (ἐπεὶ δὲ Σικελίας ὀποτυχῶν ἐξέπλει) renavigaret: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.50. **c coronam sim.:** Pro fidelitatibus ... per ipsos ... nobis solium et regimen ipsius regni Hungariae opitulamine celico adhipiscendo (*recte:* adipiscuntibus) nostre maiestati exhibitis ... possessiones ... eisdem ... duxerimus conferendas: 1439 Pesty, *Szörény* p.37. **d rem abstractam:** A qua ecclesia nos sumus et nostri progenitores fuerunt coronati, uncti et regium honorem consecuti et adepti: 1256/1332 *Mon.Str.* I p.437. Interrogatus, quonam modo pater eius, cum esset pauper et privatus, Syracusanorum adeptus esset (ἐκτίσαστο) imperium *etc.:* IAN.PANN. *Plut.dicta* p.38.**

aditus, -us m. *(additus) **B 1 transl.:** *facultas*: Ne ... malignantibus additus pateat litigandi: 1285/1330 *Reg.Arp.* II/2–3 p.356.

adiudicatio, -onis f. **2 a iudicium; gener.:** Litem ... suscitata praesens eorum adversarum per adjudicationem Mogh palatini nostri supportatis (*sic, textus in transsumpto valde corruptus est*) ... duximus terminandum: 1206/1629 *CD Slov.* I p.110.

adiudicatorius, -a, -um a ad litem v. iudicium pertinens; gener.: Receptis ... palatini ... adjudicatoriam formam sue iudiciarie deliberacionis ac possessionarie divisionis in se experimentibus (*sic*): 1424 *Komárom vm.okl.* p.37. Quod ... Blasius ... iuxta compositionem et arbitrium deliberacionemque per modum adjudicatorie ordinacionis proborum ... virorum ... prestitit sacramentum: 1456 *Békésmegyei oklt.* p.75.

adiudico, -are 3 d obligare, iubere; sequitur enunt. cum 'ut': Nos ... adjudicavimus, ut quatuordecim homines ... super eandem terram sacramentum prestarent: 1238 *CD Arp.cont.* VII p.63.

adiumentum, -i n. *auxilium*: Item nobilibus pocioribus, qui fuerunt in facto emissionis et adiumento ad connumerandum et exigendum, florenos 19 *dederunt dicatores*: 1502 *Solymosi, Adó* p.214.

adiunctio, -onis f. **1 additio, coniunctio:** Quod populi ... servitia debita ... nobis ... exhibere absque divisione, discrepatione et separationis cuiuslibet novitatis seu adiunctionis obstaculo remoto impendere teneantur: 1280/1463 *Reg.Arp.* II/4 p.78.

adiungo, -ere, -iunxi, -iunctus *(adiugo; ad iungo) **A 3 pass.:** *adiacere*: Terra filiorum Gyunar ... adiugitur terre supradicte: 1274/1329 *Reg.Arp.* II/2–3 p.84. **B 1 de personis: comitem alicui dare:** Cum ... Michael ... cum octaginta (*sic*) personis nobilium se ad iuncto (*sic*) sacramentum prestare debuisset: c.1293 *CD Arp.* p.159. Invitatus ad coenam, cum multos sibi in itinere adiungeret (ἐπήγετο), ... admonebat *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.41. *Nota: *in malam partem*: Si ablatas ... Christianis sponsis sponsas legitimas Neugariorum suorum fedis adiungat amplexibus *rex*: 1288/? *Sz* 1910 p.10.

adiuro, -are 2 b iurare iubere; iuri iurando adigere; iur.: Aegyptiorum reges ex sua ipsorum lege iudices adiurabant (ἐξώρκιζον), quod etiam si rex iusserit, nihil iniquum iudicabunt: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.35.

***adiutamentum, -i n.** *auxilium, adiumentum*: Stephano et Benedicto, ... ex quo prestiterint adiutamentum edificatoribus acervorum infra quatuor dies, dedi sales VIII: 1474 *DI* 103 760.

adiutor, -oris m. **a qui adiuvat, auxiliator; de Deo v. hominibus:** Sanctus Michael nobis fuit adiutor in multis causis regni: s.1082, a.1327 *CD patr.* IV p.1.

adiutorium, -i n. **1 a auxilium, subsidium; *synonimae et iuxta-** *posita: 'auxilium':* 1415/1416 *Sopron tört.* I/2 p.92, IOH.VITÉZ *Epist.var.* 5,8, 1459 *Kaprinai, Dipl.* p.280, 1508 *Sopron tört.* I/6 p.246; *'consilium':* *Visit. Str.* p.21; *'iuuamen':* 1277 *CD Arp.cont.* IX p.189; *'ops':* 1477/XVIII *Teleki, Hunyadiak* XII p.23; *'suffragatio':* 1333 *Bánffy oklt.* I p.79;

**iuncturae verbales*: 'a. exhibere': IOH.VITÉZ *Epist.var.* 20,9; 'a. impendere': 1298 CD *Arp.cont.* XII p.619.

adiutrix, -cis f. *(adiuditrix) **b** *adiuvans, auxilium ferens; adi.*: Qui ... manus porrexissent adiuditrices: 1521 MTT XII p.153.

adiuumentum, -i n. *auxilium, opera*: Extunc ... singuli colonorum pro adiu<v>amento et auxilio eisdem adesse debeant: 1514 D1 22 646.

adiuvo, -are a *auxiliari, favere; de Deo v. homine; gener.*: Qui cum ... Laelium circumducere ac suffragiis adiuuare (συναρχαίρεισιάζειν) velle spopondisset: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.73.

***adlego, -ere, -legi, -lectus** *legere in locum aliquem, adnumerare – beválaszt, kijelöl*: Quendam e familiaribus Antipatri cum adlegisset (κατατάξας) in ordinem iudicum, deinde sensisset mentum et caput tingere, continuo removit: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.42.

administratio, -onis f. **B** a *munus, officium administrantis; gener.*: Rex sicut Tartarum, sic nec Sarracenum ... in dignitatibus, castellanis seu quibuslibet officiis regalium vel regni officiorum amministrationibus publicis vel privatis teneat: 1288/? Sz 1910 p.4. **B** c *de munere ecclesiastico*: Universis ecclesiasticam administrationem habentibus sub pena ... suspensionis ab officio et beneficio firmiter ... precipimus, quatenus etc.: 1288/? Sz 1910 p.10.

administro, -are **A** **1** *de iis, qui magistratum gerunt: fungi, gubernare, moderari*: Pericles imperium administraturus (ὁπότε μέλλοι στρατηγεῖν) inter induendum trabeam ad se ipsum dicebat etc.: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.53. **B** **2** *de iis, qui aliquid dant: dare, afferre, praeberre; dona, munera sim. donare, tribuere*: Ceterum quicquam (sic) de ipsis fratribus nostris viam universe carnis fuerit ingressus, redditus eiusdem in omnibus infra centum dies a die depositionis sue, cuiquam commiserit, amministrentur: 1307/1315 *Reg.Slov.* I p.240.

admirabilis, -e a *mirandus, mirus; gener.*: Cum audisset philosophum disserentem solum sapientem bonum esse imperatorem: „Sermo quidem” inquit „admirabilis (θαυμαστός), sed auctorem sermonis tuba non circumsonuit”: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.61. Atqui quanto aliquid in bonis rarius sit, tanto est pulchrius, tanto admirabilius, tanto charius: 1523/? *Sopron tört.* I/7 p.62. Religio ... tam admirabilis apparebat, ut non solum praelatos, sed et alios converteret in stuporem: *Chron.F.M.O.* p.221.

admiratio, -onis f. **1** a *actus admirandi; cum notine venerationis*: Dionysius profitebatur multos se alere sophistas, non quia ipse illos miraretur (θαυμάζων), sed ut per illos admirationi esset (θαυμάζεσθαι): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.38. At Iudaei admiratione percussi (θαυμάσαντες) ... eius se potestati permiserunt: *Ibid.* p.50. Post haec visa sunt ibi quatuor sepulchra in profundo Danubii fluvii, alias turbido supra sepulchra non sine admiratione omnium, qui aderant: *Chron.F.M.O.* p.236.

admiror, -ari a *mirari, demirari; abs.*: Ismeniam ... tibia canere iussit; admirantibus caeteris (θαυμαζόντων δὲ τῶν ἄλλων) ipse deieravit equum se libentius audire hinnientem: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.36. **b** *in*

bonam partem cum notione venerandi: Quem ex omnibus philosophis maxime fuerat admiratus (ἐθαύμασεν): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.49.

admisceo, -ere, -miscui, -mixtus **1** *miscere aliquid alicui rei*: Actio-num plurimae fortunam habent admixtam (τύχην ἀνομιμιγμένην), sententiae vero ... inter negocia ... editae tamquam in speculo pure uniuscuiusque animum praebent intuendum: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.33.

admissio, -onis f. *concessio, assensus, acceptio, *cum gen.obi.*: Quod terram, ... quam ex petitione et voluntaria ordinacione populorum de Gemnik pro admissione capelle in villa Gemnik ... consecuti sumus et adepti, ... Iohanni ... vendidimus: *1305 Reg.Slov.* I p.175.

admitto, -ere, -misi, -missus **2** *a transl.: accipere, concedere, permittere, locum dare alicui; subi. persona*: Cum eum imperatorem milites salutassent, ait non admittere se honorem (μὴ δέχεσθαι τὴν τιμήν), donec hostile vallum staret erectum: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.78.

admodum adv. *valde, nimis; cum verbo*: Ac si qui non admodum laudaverant (τοὺς μὴ λίαν ἐπαινοῦντας), eos brutos et barbaros appellabat: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.81. **Vide etiam ad modum cum gen.*

admoneo, -ere, -monui, -monitus (ammoneo) **1** *a attentum facere, monere, *dicere; gener.*: Hieron ... neminem aiebat liberius sese ammonentem (μηδένα τῶν παρρησιαζομένων): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.37. Cum admonuisset quidam (ἔφη δέ τις) inventum iri apud Lucullum anno totalentem (*sc. turdum*), etc.: *Ibid.* p.79. **2** *c incitare, hortari, iubere; cum inf.*: Mittens ad unum quemque amicorum internuncios, placentiae locum relinquere admonebat (πλακοῦντι χώραν ἐκέλευεν ἀπολείπειν): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.41. **d sequitur enunt.**: Filium admonebat, ut cum Macedonibus quoque iocundissime conversaretur (τῷ ... υἱῷ παρήγει ... ὀμιλεῖν) gratia comparandae sibi popularis potentiae: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.41.

admoveo, -ere, -movi, -motus **1** *facere, ut aliquis v. aliquid propius sit v. assit, adducere; *pass.: accedere – szenv.: odamegy*: Propius ... admotus tibi edisseram (ἐγγὺς ... φράσαι σοι βούλομαι προσελθών): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.41.

adoleo, -ere, -ui *cremare, incendere*: Adolente eo thura (Ἐπιθυμιῶντι ... αὐτῷ) abundantius, ... Leonides paedagogus ... inquit etc.: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.43.

adolescentulus, -i m. *(adolescentulus) *puer admodum iuvenis; *gener.*: Themistocles etiamnum adolescentulus (ἔτι μειράκιον ὄν) inter vina et scorta volutabatur: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.51. ***2 spec.**: *iuvenis nobilis(?) serviens v. minister – apród (?) v. szolgagyerek*: Excogitatā quadam astutiā, misso prius quodam adolescentulo scilicet suo eidem exponenti ignoto ad hospitium eiusdem actoris, eundemque ex hospitio suo ... nomine egregii Lodovici Zerechen ... vocari fecit: *1506 Podmaniczky oklt.* I p.494.

adolesco, -ere, -evi, adultus **1** *ad adolescentiam pervenire*: Attalus ... adhuc vivens Eumenis filio iam adulto (ἐνηλίκῳ γενομένῳ) regnum tradidit: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.49.

adoptatio, -onis *f. iur.: adoptio*: Natura ... Iuppiter parens omnium est, peculiari vero adoptione praestantissimorum (ἑαυτοῦ δὲ ποιεῖται τοὺς ἄριστους): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.44.

adopto, -are 2 **b** *iur.: in heredem asciscere*: Quattuor mares filios sortitus, duos ... aliis tradiderat adoptandos (δύο ... ἐτύγγαονεν ἐκδεδωκῶς ἑτέροις θεέσθαι): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.70.

adorior, -iri, -ortus sum 1 **a** *invadere; milit.*: Macedonibus ... Atticam adortis (τῶν Μακεδόνων προσαλόντων) ... eduxit iuventutem: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.56. Numantinos adortus vertit in fugam (ἐπιθέμενος ... τοὺς Νομαντίνους ἐτρέψατο): *Ibid.* p.75. Quamquam imber prohibebat, tamen adorti (ὀρμήσαντες) castra diripuerunt: *Ibid.* p.78.

adorno, -are 1 **b** *decorare, pulchrum facere; transl.*: Viro discreto, ... magistro Dominico, scienciarum titulis adornato ... inclinacionem: 1307–21 *Reg.Slov.* I p.244.

adoro-, -are *3 (*regem*) *salutare – (királyt) üdvözöl, köszönt*: Domini ... flexis usque terram genibus regem adorarunt: 1452 Sz 1910 p.560. Rege mox declarato Xerxe Arimenes ... continuo adoravit (προσεκύνησε) et diadema imposuit: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.34.

adsum, adesse, affui A 1 *de personis: praesentem esse, venisse, comparere*: Cum ... e militibus quidam ei maledicerent ignari propius adesse (ἀγνοῦντες ὅτι πλησίον ἐστίν) hominem: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.47. Cum centuriones dicerent nondum omnes adesse (μηδέπω πάντα παρῆναι): *Ibid.* p.52.

aduccio *vide* adductio

adulescentulus *vide* adolescentulus

adulter, -era, -erum 1 *matrimonium violans, *impudicus*: Acerrime increpuit pueros, quasi propemodum adulter eorum operā factus (μοιχὸς γενόμενος): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.43.

adulterinus, -a, -um (adulterius) *3 *impudicus, libidinosus, matrimonium violans – fajtalan, parázna, házasságtörő*: Quod illam personam ... adulterinis sibi amplexibus colligatam ... alicui, dum tamen catolico, matrimonialiter copularet: 1288/? Sz 1910 p.5. Quod ... illam viperam venenosam, ... adulterinis sibi nexibus colligatam, ... a carnali sua cohabitatione seiunctam ... alicui ... matrimonialiter copularet (*sc. rex*): *Ibid.* p.9. Lata de adulteriis (περὶ τῶν μοιχῶν) lege: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.84.

aduncus, -a, -um 1 *uncus, hamatus*: Persae adunco praeditos naso amant et pro speciosissimis habent (τῶν γρυπῶν ἐρῶσι): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.33.

aduno, -are 1 *coniungere, in unum cogere*: Contione adunatā (Ἐκκλησίας ... γενομένης) dicenti cuidam ... inquit *etc.*: IAN.PANN. *Plut. dicta* p.55. **Sensu med.*: Ubi Anduchpothaka (*i.e. rivus Anducus*) veniet adunando ad ipsum Feketeviz (*i.e. Aquam Nigram*): 1319 CD Zichy I p.164.

aduro, -ere, -ussi, -ustus **De exustione lapidis calcarii*: Hic, ubi fumificis (*ed.*: fulnificis) olim fornacibus aetna / ignea erat (*cf. OVID. Met. XV, 340–341*), munus recoquendae calcis adustum: TAUR. *Staur.* I,181–182.

adustio, -onis f. *exustio, *incendium, incensio; *proprie:* Quod ... Iohannes ... dictos Teutonicos in eadem ecclesia ignis adustione et ipsa ecclesiā ipsorum penitus adustā interemisset: 1377 VSz 1969 p.619.

*adveho, -ere, -vexi, -vectus *apportare, importare – odahoz, behoz, -szállít:* Atticas caricas esurum se negabat venum advectas (ἰσχύαδας ... ὠνίους κομισθείσας), sed tunc demum, cum ferentem eas terram obtinuisset: IAN. PANN. *Plut.dicta* p.34.

advenio, -ire, -veni, -ventus (adinvenio) **1** *a sensu locali: ad aliquem locum v. personam venire, pervenire; de personis; gener., *hic in appellatione festi Epiphaniarum:* Anno Domini 1432. Registrum omnium expositorum inchoatum in die Circumcisionis Domini. ... Ecce advenit (*orig.[?]:* adinvenit) dominator (*cf. Is. 3,1; 10,33; sequuntur erogata*): 1432 Fejérpataky, *Szám.* p.301.

advento, -are **A 1** *sensu locali; appropinquare, advenire:* Ubi accepit fratrem adventare vivum (προσιόντα ζώντα), obviam processit: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.49. Rege Antiocho magnis copiis in Graeciam adventante (Ἀντιόχου ... ἤκοντος εἰς τὴν Ἑλλάδα): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.69.

adventus, -us m. **A 1** *a actus adveniendi v. perveniendi; de personis; gener.:* Iam adventus nostri fructum aliquem (τι τῆς ἐπιδημίας ἡμῶν ... ἀπολελαύκασι) Alexandrini perceperunt: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.74.

adversio, -onis f. ***3** *animadversio, visus (alicuius rei) – látás, szemlélés (vmié):* Immensorum quippe dolorum causam multiplicem ... regnicolis univervis indesinenter ingerit (*sc. rex*), quod non lacrimandum quis referat, quod non lugendum quis audiat, novi ... Protei prefati, domini regis adversio flagitiorum: 1288/? Sz 1910 p.2.

adversor, -ari *repugnare, obsistere: a de hominibus:* Comes Martinus ... contra aciem adversantem viriliter dimicans quendam Teotonicum militem ... captivavit: 1293 *Reg. Arp.* II/4 p.111. Corpulentis adversabatur (τοῖς πολυσάρκοις ἐπολέμει), ita ut quendam talem militiā removerit: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.62. Scipioni viventi adversatus (πολεμῶν) mortuum indoluit: *Ibid.* p.76.

2. adversum, -i n. **A** *incommodum, malum, calamitas (fere plur.):* Ut temporaliter et spiritualiter vitare valeritis adversa: 1288/? Sz 1910 p.8.

2. adversus v. adversum **A 2** *a praep. (acc.); contra; gener., *praec. milit.:* Lacedaemoniis adversum Athenienses ... victoriā potitis (Λακεδαιμονίων ... νικησάντων Ἀθηναίους): IAN.PANN. *Plut.dicta* p.60. C. Domitius, ... quem Scipio Magnus bello adversus Antiochum (ἐν τῷ πρὸς Ἀντιόχον πολέμῳ) fratri Lucio ... legatum addidit: *Ibid.* p.69. Bellum gerens adversus Hispanos iuxta Baetim amnem incolentes (πολεμῶν τοῖς περὶ τὸν Βαῖτιν ποταμὸν οἰκοῦσιν): *Ibid.* p.72. Transgressus in Africam adversus Domitium et grandi praelio superior factus (Εἰς ... Λιβύην διαβάς ἐπὶ Δομίτιον καὶ μάχη μεγάλη κρατήσας): *Ibid.* p.78. Patescens adversus Caesarem discordiā (Τῆς ... πρὸς τὸν Καίσαρα διαφορᾶς ἀποκαλυπτομένης): *Ibid.* p.79. Romae <ad>versus Catulum ... de <ro>ntificatu contendens (πρὸς Κάτλον ... ὑπὲρ τῆς ἀρχιερωσύνης καταστάς): *Ibid.* p.81–82. Ex Gallicana provincia Rubiconem fluvium transiit adversus Pompeium (διέβη

τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν ἐκ τῆς Γαλατικῆς ἐπαρχίας ἐπὶ Πομπήιον): *Ibid.* p.82.

adverto, -ere, -verti, -versus **animum: vertere, dirigere in v. ad aliquid – figyelmet: fordít, irányít vmire v. vmi felé*: Machaetae cuiusdam causam discutiens et subdormitans, non satis animum advertebat (οὐ πόνυ προσεῖχε) ad ius: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.42. Antigonus ... cum ... ex amicis quenpiam (*sic*) ... hortaretur, ne quicquam animum adverteret (μὴ προσεῖχειν), si quid ipse scriberet, *etc.*: *Ibid.* p.48. **1** *animadvertere, intellegere, sentire, *videre; *abs.:* Productis, quam graviter advertere Christiana valet sinceritas, arte mira ex oculis fallacibus lacrimis copiosis: 1288/? Sz 1910 p.4. Adolescentes ... cum aliquando componere vellet tumultuantes, illi vero parum adverterent (ὡς οὐ προσεῖχον), *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.84. **a cum acc.:** Cum advertisset aegre id ferentem Evium (τὸν ... Εὐτιον ὄρων ἄχθόμενον), *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.45.

advoco, -are **1 a** (*ad aliquem locum v. personam*) *vocare, venire iubere, *convocare; proprie:* Atheniensium ... concione advocata (ἐκκλησίας ... συναχθείσης) largitus eis frumentum est: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.48.

advolvo, -ere, -volvi, -volutus **1** **pass.: procumbere, prosterni:* Dum ... mei (*sic*) peccatoris pedibus flexis genibus humiliter advolutus audiret (*sc. rex*) hec omnia: 1288/? Sz 1910 p.5.

aedificatio, -onis f. **1 a** *actus aedificandi, exstructio:* Dedi ... Francisco ... et Ambrosio ... pro edificatione acervorum sales XIII: 1474 *DI* 103 763.

aedificium, -i n. **1 aedes, domus; *in imag.:** Aliqui fratres ... ab altitudine religionis perfectissimae in barathrum peccatorum cadentes totum ... aedificium istius religionis conquassarunt: *Chron.F.M.O.* p.218. ***4 transl.:** *amplificatio, incrementum – gyarapítás, gyarapodás:* Exaudirii (*sic*) debent a principe preces honissime (*sic*), maxime que respiciunt ad ecclesiarum edificium et munimen: 1222/1344 *CD Slov.* I p.203.

aedifico, -are **1 a** *exstruere, constituere, erigere; gener.:* Domos aedificare (τὰς οἰκίας ποιεῖν) iubebat viles serra tantum et securi: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.58. Scipionem iuniorem ferunt ... nihil aedificasse (μηδὲν οἰκοδομήσαι): *Ibid.* p.72. ***3** (*vineam*) *constituere, (vites) serere – (szőlőskertet) létesít, (szőlőt) telepít:* Omnibus in promontorio silvae nostrae ... volentibus vineas aedificare contulimus hac iustitia mediante, quod *etc.*: 1344/XVIII *DF* 271 245. Si qui ex dictis populis iobagionibus in facie dicte possessionis Zwlws vineas edificaverint, tunc non prius decimas exigere possint de eisdem, quam *etc.*: 1418 *PRT* III p.493.

*aedilitas, -atis f. *dignitas v. magistratus aedilium – aedilisi méltóság v. hivatal:* T. Quintius ... clarus fuit adeo, ut ante tribunatum et praeturam et aedilitatem (πρὸ ... ἀγορανομίας) consul crearetur: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.68. C. Marius ... aedilitatem curulem (ἀγορανομίαν τὴν μείζονα) ambiens ubi se sensit obtinere non posse, eadem die ad plebeiam transiit: *Ibid.* p.76.

aeger, aegra, aegrum **1 a** *morbo laborans, invalidus; de corpore:* ***Nota mendam:** Ego Stephanus, ... licet eget (*recte:* eger, *quamvis ed. scribat:*

„recte: egeam”!) corpore, mente tamen per omnia sanus condo ... testamentum tale: 1515 *Mon.rust.* p.356.

aegre adv. 3 'ae. ferre v. *pati': *indignari, irasci; cum acc.*: Cum advertisset aegre id ferentem (ἀχθόμενον) Evium: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.45. Olei multitudinem aegrius tulit (πρὸς ... ἠγανάκτησε τὸ πλῆθος τοῦ ἐλαίου): *Ibid.* p.62. Aegre id passa plebs (λυπούμενος ὁ δῆμος) cum eum pro tribunali perturbaret *etc.*: *Ibid.* p.75.

aegritudo, -inis f. 1 *morbus; *nota locutiones*: Cum domina Vulfet ... in lectu (*sic*) egritudinis decidisset: 1271 *Haz.oklt.* p.60. Si quempiam ... infirmari contingant (*sic*), tamdiu, quousque in lecto aegritudinis decumberet, de singulis anniversariis ... habeat portionem: *Visit.Str.* p.63–64. – Licet eger corpore, compos tamen per omnia sue mentis, in ultima sua egritudine tale condidit testamentum: 1404 *Zsigm.oklt.* II,3468. De B. Ambrosio legitur, quod dum in lecto ultimae aegritudinis appropinquaret (*sic*), petitus a discipulis, ut sibi spatium vivendi a Domino impetraret, ... ait *etc.*: *Serm. dom.* I p.3.

aegroto, -are morbo laborare, aegrum esse: Remittente eo valitudinarios et emutilatos Macedonas ad mare, demonstratus (*cod.*: demiratus) quidam est, qui se inter aegrotantes (εἰς τοὺς νοσοῦντας) ascribi fecerat, cum langueret minime: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.45.

aemulatio, -onis f. a *in bonam partem: imitatio, sectatio *ardens*: Que vero et scientibus ad recordandum utilia, et expertibus ad audiendum sunt pulcherrima, et emulationem excitant plurimam (ζῆλον ἔχει πολύν), ... ea breviter exsequi tentabo: IAN.PANN. *Ps.Dem.* p.614.

aemulor, -ari *2 optare, cupere – kiván, óhajt: Vestram, dilectissimi filii, paterne condescensionis affectibus emulantes salutem, vobis consulimus, ... quatenus *etc.*: 1288/? Sz 1910 p.10.

2. **aemulus, -i m. competitor, adversarius, hostis**: Tu ... multos habens regni aemulos (πολλοὺς ἔχων περὶ τῆς βασιλείας ἀνταγωνιστάς), esto bonus et strenuus: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.42.

aëneus, -a, -um *(eneus) 1 aeratus, ex aere factus: Ubi ... corpus ... Urbani episcopi in monumento sumptuoso atque eneo, per ... episcopum Syrmiensem suis sumptibus propriis extracto tumulatum esset: 1492 *Dl* 19 875.

aënum, -i n. vas aeratum v. ex aere factum: Inventarium condam Iohannis Fahydi super rebus eiusdem ... Item ahena, vulgo 'ewsth' II: 1491 *Dl* 36 326.

aequalis, -e B de qualitate interna: *2 eiusdem aetatis – egyidős, kortárs: Alexander adhuc puer ... ad aequales, qui secum educabantur, aiebat (πρὸς τοὺς συντρεφομένους ἔλεγε παῖδας) *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.43.

aequanimiter adv. 1 aequo animo, quiete, patienter: Magister Petrus ea, que sibi iniuriose irrogata fuerant, ... licet non absque cordis amaritudine, equanimiter toleravit: 1273 *CD Arp.cont.* IX p.15. Universa sua et

ecclesie sue damna et iniurias equanimiter perferre paratus est. 1291/XVIII
Ibid. X p.29.

aeque adv. 1 *a aequaliter, pariter, eodem modo; abs.:* Cum aliquando sententiam dicens populo collibuisse, et omnes aeque dicta sua videret approbantes (πάντας ὁμαλῶς ... ἀποδεχομένους), ... ait *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.55. 2 *b in comparatione; *cum 'ac':* Aeque ac prius periclitari iam noles (οὐκ ἐτί γὰρ ἐθελήσεις κινδυνεύειν ὁμοίως) unus e divitum et beatorum numero factus: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.64. – *Minus accurate:* Ego ... meas gestas pariter et imperium uno Herculis verbo aeque esse haud censeo (τὰ ἐμὰς πράξεις μετὰ τῆς ἡγεμονίας ἐνὸς οὐ νομίζω ῥήματος ἀνταξίας εἶναι τοῦ Ἡρακλέους): *Ibid.* p.46.

aequiformiter adv. *in eadem forma, pariter:* Qui ... ad nos reversi aequiformiter retulerunt, quod *etc.*: 1474 CD *Teleki* II p.120.

aequivalero, -ere *aequipollere, eiusdem valoris esse; cum dat.:* In dominium aliarum porcionum ... possessionariarum prenotatis ... porcionibus possessionariis in fructuositate et valore equivalencium introire: 1514 *Mon.rust.* p.132.

aequum, -i n. 2 *'ex aequo' i.g. aequaliter:* Uti secum Asiam ex aequo (ἐπίσης) divideret: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.44.

aequus, -a, -um **(equilance pro aqua lance: 1378 DI 42 087)* 2 **b iustus, rectus; de rebus:** Ad Argivos, cum illi aequiora (δικαιότερα) Lacedaemoniis de agro contentioso allegare viderentur, ... inquit *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.59.

aër, aëris m. **5 flatus (ventris) – szelek (a hasüregben), felfúvódás:* Propter repellere malum aerem pro raffano, vino et fico asso ac nucibus Hung<aricos> den<arios> 4: 1508 *M.Sion* 1863 p.226.

aerarium, -i n. 2 *thesaurus:* Pecuniam ei ex aerario (ἐκ τοῦ ταμείου) dari ... senatus censuit: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.68.

1. aereus, -a, -um 1 *ex aere v. cupro factus:* Pro ollis aereis *dedimus* 500 den<arios>: 1442 *Fejérpatak, Szám.* p.557.

aërius, -a, -um 1 *ad aërem pertinens:* Scutum ... coloris celestini aëreis varietatibus designatum, in cuius spatio pellicanus existit ... capite aureis radiis ornato, ... habens stellam lunamque aureas sub pedibus ipsis, ... damus ... per presentes (*litteras*): 1474 *Mon.herald.* II p.59.

*aerugo, -inis f. *robigo (aeris) – (réz)rozsdá:* Thesaurum in celis abscondi dinoscitur, ubi nec erugo, nec tynea demolitur (*cf. Matth. 6,20*): 1295/1403 CD *patr.* VIII p.358. Quae testante Sacro Eloquio et ab eruginis rubigine, et a tineae demolitione illaesa semper et solida permanent: 1510/XVIII *DI* 21 984.

aestimator, -oris m. *qui pretium alicuius rei aestimat constituitque:* Retulerunt, quod ipsi ... unacum Aba et Philipo ... estimatoribus predictam possessionem ... pro centum et octuaginta (*sic*) marcis ... exstimassent: 1296 *Reg.Arp.* II/4 p.161. **Transl.:* Nec ... tam insolens mei aestimator sum, ut me Plutarcho ... oratori eloquentissimo conferre ausim: IAN.PANN. *Plut.dicta* dedic. p.32.

I. aestivus, -a, -um **I** *ad aestatem pertinens*: Domina regina ... exposita ... estivi caloris et brumalis algoris squaloribus: 1288/? Sz 1910 p.5–6.

*aestuaria, -ae f. *caminata, stuba – fűthető helyiség, szoba*: In ... castro Budensi sunt domus CC. It<em> aestuariae seu stubae in ipsis domibus sunt IIII^c LVIII: 1437/? TBM XIX. p.58.

aestus, -us m. **A** **I** *proprie: ardor, calor, fervor: *c febris – láz*: Tanto calore fuerat succensus, ut totus sudans et fumans corpus et brachia velut amens iactaret, adeo ut plerique accurrentes ipsumque tenentes vestes eius pre nimio sudore madidas invenirent, et estum eius manibus ferre non possent (*ed.: possunt*): *Leg.sanct.Hung.* p.29^v.

aetas, -atis f. **A** **I** **b** α *spectat ad tempus; de homine; gradus vitae; gener.:* **Locutio: 'praeter aetatem' i.q. supra aetatem – korát meghazudtolva, korához képest*: Fabius equo desiliens praeter aetatem ($\pi\alpha\rho' \eta\lambda\iota\kappa\acute{\iota}\omicron\nu$) accurrit et filium complexus ... inquit *etc.*: IAN.PANN. *Plut.dicta* p.67.

Kötetünk szerzői

Bellus Ibolya,	ELTE, Budapest
Boronkai Iván,	MTA Ókortudományi Kut. Csopt., Budapest
Horváth Emőke,	ELTE, Budapest
Kosztá László,	JATE, Szeged
Kristó Gyula,	JATE, Szeged
Makai János,	Esterházy Károly Főiskola, Eger
Petrovics István,	JATE, Szeged
Piti Ferenc,	JATE, Szeged
Rasztik Tibor,	ELTE, Budapest
Stanislaw Szczur,	Jagelló Egyetem, Krakkó
Stanislaw Sroka,	Jagelló Egyetem, Krakkó
James Ross Sweeney,	Pennsylvania
Szovák Kornél	MTA Ókortudományi Kut. Csopt., Budapest
Veszprémy László,	Hadtörténeti Intézet, Budapest
Vígh Éva,	JATE, Szeged
Zsoldos Attila,	ELTE, Budapest

CONTENTS

Studies

- Attila Zsoldos:** Addenda to the intellectual historical background of the Hungarian Coronation Robe 5
- Emőke Horváth:** Monuments of Gothic Historiography (The Historical works of Isidorus Hispalensis and Johannes Biclarensis). 14
- Stanisław Szczur:** The Royal Congress of 1335 at Visegrád 28
- Stanisław Sroka:** For relieving headaches (A recipe from the Middle Ages). 43
- Tibor Rasztik:** Blacksmithing in the late mediaeval castle of Ónod 49

Perspective

- László Koszta:** Historical Studies in the last Decades on the Mediaeval Hungarian Church. 64

Sources

- Iván Boronkai–
Ibolya Bellus:** Pii II pontificis maximi
De bello turconico liber imperfectus
(From the workshop of a Humanist). 106
- Éva Vígh:** A Royal Mirror by a 15th Century Unknown Spanish Author. Instruction for Princes. 128

Over the Borders

- James Ross Sweeney: **An Introduction.**
- J. R. Sweeney:** A Bibliography. 143
- J. R. Sweeney:** Innocent III and the Debate over the Election of the Archbishop of Esztergom. Historical Background to the II. Decretal „A Bone Memorie”. 147

Reviews

- Mediaeval Short Stories
(*Középkori történelmi oklevelekben 1002–1410 [mediaeval stories in charters 1002–1410] Selected by Gyula Kristó. Szeged, 1992.*)
László Veszprémy. 170
- Anonymus in Latin and German
(*Die „Gesta Hungarorum“ des anonymen Notars. hg. von Gabriel Silagi Unter Mitarbeiter von László Veszprémy, Sigmaringen, 1991.*)
Gyula Kristó. 173
- The Laws of the Árpád Era in English
(*Decreta Regni Medieualis Hungariae I. The Laws of the Medieval Kingdom of Hungary, 1000–1301. Trans. and ed. by J. M. Bak, Gy. Bónis and J. R. Sweeney. Bakersfield, 1989.*)
István Petrovics. 177
- Castle Building in the Fifteenth Century
(*Várak a későközépkorban. Die Burgen im Spätmittelalters. Castrum Bene 2/1992. Ed. by Juan Cabello. Budapest, 1992.*)
Ferenc Piti. 182
- An Extraordinary Voyage
(*P. E. Taviani: Kolombusszal Amerikába – 1492 [To America with Columbus]. Budapest, 1992.*)
János Makai. 185

Supplement

- Iván Boronkai–
Kornél Szovák:** Addenda to Volume I. of Dictionary
of Mediaeval Latin in Hungary 187

INHALT

Studien

- Attila Zsoldos:** Beiträge zum geistesgeschichtlichen Hintergrund des ungarischen Krönungsmantels 5
- Emőke Horváth:** Zeugnisse der westgotischen Historiographie (Die Geschichtswerke von Isidorus Hispalensis und Johannes Biclaensis) 14
- Stanislaw Szczur:** Das Königstreffen in Visegrád im Jahre 1335 28
- Stanislaw Sroka:** Ein Rezept aus dem Mittelalter 43
- Tibor Rasztk:** Schmiedearbeit in der spätmittelalterlichen Burg Ónod 49

Ausblick

- László Koszta:** Historische Untersuchungen der letzten Jahrzehnte bezüglich der mittelalterlichen ungarischen Kirche 64

Quellenveröffentlichungen

- Iván Boronkai–
Ibolya Bellus:** Pii II pontificis maximi De bello turconico liber imperfectus (Aus der Werkstatt eines Humanisten) 106
- Éva Vigh:** Der Königsspiegel eines unbekanntenen spanischen Autors aus dem 15. Jahrhundert. Wegweiser für einen Herscher 128

Jenseits unserer Grenzen

- Wir stellen James Ross Sweeney vor**
- Bibliographie von J. J. Sweeney** 143
- J. R. Sweeney:** Innozenz III. und die Diskussion um die Graner Erzbischofswahl. Der historische Hintergrund des II. Dekrets „Bone Memorie” 147

Beobachter

Mittelalterliche Novellen (<i>Középkori históriák oklevelekben. /1002–1410/, Válogatta: Kristó Gyula Szeged, 1992.</i>), László Veszprémy	170
Anonymus – auf Latein und Deutsch (<i>Die „Gesta Hungarorum“ des anonymen Notars. Hg. v. Gabriel Silagi. Unter Mitarbeit v. László Veszprémy, Sigmaringen, 1991.</i>) Gyula Kristó	173
Unsere Gesetze aus der Arpadenzeit auf Englisch (<i>Decreta Regni Medievalis Hungariae I. The Laws of the Medieval Kingdom of Hungary, 1000–1301. Trans. and ed. J. M. Bak, Gy. Bónis and J. R. Sweeney, Bakersfield, 1989.</i>) István Petrovics	177
Der Burgbau im 15. Jahrhundert (<i>Várak a későközépkorban, Die Burgen im Spätmittelalters. Castrum Bene 2/1992. szerk. Juan Cabello, Bp. 1992.</i>) Ferenc Piti	182
Eine außerordentliche Reise (<i>P. E. Taviani: Kolumbusszal Amerikába – 1492. Budapest, 1992.</i>) János Makai	185

Anhang

Iván Boronkai– Kornél Szlovék: Ergänzungen zum ersten Band des Wörterbuches des mittelalterlichen Lateintums in Ungarn	187
--	-----

Az AETAS történettudományi folyóirat. Kiadója: az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület. A szerkesztőség szervezetenként önálló. A lap közöl: történeti tárgyú tanulmányokat, forrásokat, kritikákat, ismertetéseket, interjúkat. A szerkesztőség a társadalomtudományok más ágai elől sem zárkózik el. A lapban megjelent írások közlésénél kizárólag szakmai szempontok érvényesülnek. Kéziratokat a szerkesztőség nem őrizz meg és nem küld vissza.

* * *

Az AETAS nem rendelkezik állandó anyagi forrással. Megjelenését alapítványi támogatás teszi lehetővé. A lapra ezért hosszú távú előfizetést nem tudunk elfogadni. Az AETAS több vagy akár egy száma is előjegyezhető a szerkesztőség címén. Az előjegyzett számokat postai utánvétellel juttatjuk el a megrendelő címére.

* * *

Az AETAS-t a szerkesztőség terjeszti. A lap megvásárolható:

Budapest: Magiszter könyvesbolt, V. ker., Városház u. 1.; Studium Könyvesbolt, Váci utca 22.; Eötvös Könyvesbolt, Kecskeméti u. 2.; Országos Széchényi Könyvtár könyvárusa, Budavári Palota F. ép. Aula; Írók Boltja, Parnasszus Kft., Andrássy út 45.; Századveg Könyvesbolt, V., Veres Pálné u. 4-6.; Pont Könyvesbolt, Mérleg u. 6.; Könyváruház, Rákóczi út 14.; Könyvbörze és Hang (Központi iroda: Budapest V., Vörösmarty tér 1. IX/958. Levélcím: 1425. Budapest Pf.: 665.); Könyvbörzeraktár (a Rákosvölgye Mgtsz területén) Budapest XVII., Pesti út 474.; Értékmentő böngésződék: Budapest VIII., Somogyi Béla u. 10., Budapest XI., Andor u. 56.; ... és beszerezhető minden könyvárusnál, aki a Könyvbörze és Hang partnere!

Szeged: Radnóti Könyvesbolt, Tisza Lajos krt. 34.; Katedrális Bt.: Sík Sándor Könyvesbolt, Oskola u. 27., Dugonics tér 12.; Móra Könyvesbolt, Kárász u. 5.; Egyetemi könyvárus, Egyetem u. 2.; JGYTF Kiadó Jegyzetbolt, Boldogasszony sgt. 6.; Idegennyelvű Könyvesbolt, Kárász u. 22.

Debrecen: Egyetemi könyvárus, KLTE főépület fsz. Egyetem tér 1.

Pécs: Szövegbolt, Ifjúság u. 6.; Egyetemi Könyvesbolt, Mátyás király u.

Szombathely: Savaria Könyvesbolt, Mártírok tere 1.

* * *

A szerkesztőség címe:

6701 Szeged, Pf.: 1179.

Szerkesztőségi titkár: Aradi Zsuzsanna

Az egyháztörténetírás visszaszorítása az egyház elleni politikai harc részévé vált, története pedig mint a klerikális reakció előtörténete jelent meg. A katolikus egyházban a nagybirtok, az idegen uralom kiszolgálóját, a függetlenségi harcok árulóját látták. A történelmet a politikai propaganda eszközüvé alacsonyító tudományirányítás pozitív oldalra helyezte a rendi függetlenségi küzdelmeket, s így az ezekkel a mozgalmakkal összefonódó reformáció kutatása némi helyet kaphatott, legalábbis annak bizonyos fejezetei. Egyetemeken ugyan nem, de az intézetekben kiváló protestáns történészek dolgozhattak. A katolikus történetírás viszont teljesen visszaszorult.

(Kosztai László „A középkori magyar egyházra vonatkozó történelmi kutatások az utóbbi évtizedekben” című írását a 64–105. oldalon olvashatják.)